

Šege in navade

Spravilo sena in otave se je vleklo čez celo poletje. Kosci so med seboj tekmovali, kateremu bolje odreže kosa. »Grablovke« so mešale redove trave. Po malici so šli vsi obračat seno, da bi se prej posušilo. Otroci so stregli z moštom, »šnopsom«, kompotom iz suhih hrušk in jabolk ter mrzlo studenčnico. Posušeno seno so naložili na vozove, v strmejših predelih pa na »žlajfe« ali na rjuhe, da so ga znosili na hrbitih. Nakladanje, »basanje«, voza je bilo zahtevno delo, saj bi se na slabih poteh voz lahko preobrnil. Med spraviom sena pa ni manjkalo zabavnih trenutkov. Največ zabave so si privoščili z »ofiranjem«, ki se je odvijalo tako, da sta dva kosca ujela dekle. Eden jo je prijel za roke, drugi za noge, nato sta jo zanihala, da je njena zadnjica udarjala na zadnjico tretjega kosca, ki se je priklonil. Bilo je veliko smeha.

Srečen dan v hiši je bil ob rojstvu otroka, ki so mu pomagale na svet vaške babice. Ženske so večinoma rojevale doma in morale že kmalu po porodu spet prijeti za delo. Dojenčku so do krsta prižigali svečo, da bi bil varen pred zlom. Po verovanju ljudi so ob rojstvu prišle v hišo vile rojenice in sojenice, da bi napovedale otrokovo usodo. Prva je napovedala mladost, druga zakonsko življenje, tretja pa starost. Ker je bila umrljivost velika, so se bali, da ne bi otrok odšel na oni svet nekrščen. Boter in botra sta odnesla otroka h krstu na Koroško Belo. Po običaju so doma spekli pogačo pletenico, da so jo na poti v dolino podarili prvemu, če je bilo le mogoče moškemu, ki so ga srečali z namenom, da bi bil otrok v življenju srečen in nikoli lačen. Po nekaj letih je sledilo otrokovo prvo obhajilo in nato birma, ki je bila prava slovesnost. Prišel je čas, ko sta se fant in dekle zaljubila in začela razmišljati o poroki. Fant je moral dekletovega očeta vprašati za njeno roko oziroma za dovoljenje. Po običaju je prišel ženin po nevesto na njen dom. Hišo so zaprli in domači niso spustili nikogar ne noter ne ven. Po dolgem prerekanju in mešetarjenju so se šele dogovorili za ceno, ki jo je moral ženin plačati za nevesto. Med potjo so jima fantje in dekleta naredili zaporo, »šrango«, da je ženin moral znova seči v mošnjiček in da sta lahko nadaljevala pot. Ohcet so pripravili na domu staršev, kjer naj bi živel. Nevesta je prinesla balo, navadno lepo okrašeno in založeno skrinjo. Začela se je prava kmečka ohcet. Možnarji so pokali, vaški godci pa godli celo noč. Opolnoči so prišli fantje in med plesom ukradli nevesto. Sledilo je mešetarjenje in ko je ženin plačal dogovorjeno vsoto, so mu nevesto vrnili in jo

je smel odpeljati v posteljo. Proslavljanje božiča se je začelo s postavljanjem jaslje na predvečer praznika. Nato so šli z »žegnano« vodo kadit in kropit. V posodo so dali nasekano »beganco« od velike noči, ji dodali žerjavico, da se je kadilo in prijetno dišalo. Šli so okrog gospodarskih poslopij in v vse hišne prostore ter zraven molili rožni venec. Ta običaj so ponovili za novo leto in na svete tri kralje. Takrat so na podboje vrat zapisali začetnice imen kraljev (G+M+B) in letnico. Velikonočno praznovanje se je začelo na cvetno nedeljo z že pripravljenimi beganicami iz sedmih lesov: vrbe, dreva, bezga, leske, pušpana, oljke (v znak miru) in brinja, »kramperja«, (v znak trpljenja). Po blagoslovu na Koroški Beli so »beganco« dali med veje sadnega drevja, da bi bolje obrodilo. Na veliko soboto so barvali pirhe. Velikonočne dobrote, svinjsko prekajeno pleče, klobase, potico, hren in pirhe so gospodinje odnesle k »žeganju« v jerbasih na glavi, ki so jih podložile s svitki, ali v košarah. Bilo je slovesno in hrupno ob streljanju z možnarji. Blagoslovljene jedi so lahko pojedli šele v nedeljo po maši. Veliko veselja so imeli s »štrucanjem« in sekanjem pirhov. Na tla so položili klobuk, nanj pa pirh. Kovance so metali, da so se zasekali v pirh. Kovanci, ki so zgrešili, so morali ostati na tleh. Na koncu jih je pobral tisti, ki je pirh največkrat zadel. Pri »štrucanju« pa je bil zmagovalec tisti, ki je imel najtrši pirh.

Rovtarji z »begancami« pred cerkvijo na Koroški Beli, last Andrej Zupančič

Blagoslov velikonočnih dobrot pred šolo v Javorniškem Rovtu, 1937, last Bogomira Noč

»To je bil tisti čas, ko so šle v hrib tri babe prav počas. Prišle so do bajte lesene in srečale sršene. Sršen so začel babe pikat, babe pa rit odmikati. Naprej so letele kar boste in so jih upikale še ose.«